85 години

Международна научно-практическа конференция

УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ И СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКА КОХЕЗИЯ ПРЕЗ XXI ВЕК – ТЕНДЕНЦИИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

Том II

85 години

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ

„Димитър А. Ценов" - Свищов

Международна научно-практическа конференция

УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ И СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКА КОХЕЗИЯ ПРЕЗ XXI ВЕК – ТЕНДЕНЦИИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

8-9 ноември 2021 г.

Том II

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

МЕЖДУНАРОДНА НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА КОНФЕРЕНЦИЯ

УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ И СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКА КОХЕЗИЯ ПРЕЗ XXI ВЕК – ТЕНДЕНЦИИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

Свищов, 8-9 ноември 2021 г.

Посветена на 85 години от създаването
на Стопанска академия „Димитър А. Ценов“

Сборник с доклади

ТОМ II

Международната научно-практическа конференция е организирана в изпълнение на проект №НФ-2-2021 „Устойчиво развитие и социално-икономическа кохезия през XXI век – тенденции и предизвикателства“, финансиран със средства по Наредба на МОН за насърчаване на научно-изследователската дейност

Академично издателство „Ценов“
Свищов
2021

ПРОГРАМЕН КОМИТЕТ
Проф. д-р Марияна Божинова
Ректор на Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ - председател
Проф. д. н. Борислав Борисов
Проф. д. н. Божидар Божинов
Проф. д-р Стоян Проданов
Доц. д-р Галина Чиприянова
Доц. д-р Здравко Любенов
Доц. д-р Иван Марчевски
Доц. д-р Ирена Емилова
Доц. д-р Искра Пантелеева
Доц. д-р Катя Личева
Доц. д-р Людмил Несторов
Доц. д-р Марина Николова
Доц. д-р Пламен Петков
Доц. д-р Силвия Костова
Доц. д-р Христо Сирашки

ОРГАНИЗАЦИОНЕН КОМИТЕТ
Доц. д-р Румен Ерусалимов - *председател*
Проф. д-р Пенка Шишманова
Проф. д-р Стефан Симеонов
Доц. д-р Красимира Славева
Доц. д-р Маруся Смокова-Стефанова
Доц. д-р Светослав Илийчовски
Доц. д-р Теодора Филипова
Гл. ас. д-р Асен Божиков

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ
Проф. д-р Любчо Варамезов - *председател*
Проф. д-р Анета Денева
Проф. д-р Атанас Атанасов
Проф. д-р Йордан Василев
Проф. д-р Красимир Шишманов
Проф. д-р Маргарита Богданова
Проф. д-р Пенка Шишманова
Проф. д-р Стефан Симеонов
Доц. д-р Александър Ганчев
Доц. д-р Венцислав Василев
Доц. д-р Красимира Славева
Доц. д-р Маруся Смокова-Стефанова
Доц. д-р Румен Ерусалимов
Доц. д-р Светослав Илийчовски
Доц. д-р Теодора Филипова

Публикуваните материали са рецензирани. Авторите носят отговорност за съдържанието на материалите, изразените мнения, използваните данни, цитираните източници и езиковото оформление на текстовете.

ISBN 978-954-23-2069-2 (print)
ISBN 978-954-23-2070-8 (online)

D. A. TSENOV ACADEMY OF ECONOMICS – SVISHTOV

INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE

SUSTAINABLE DEVELOPMENT AND SOCIO-ECONOMIC COHESION IN THE 21ST CENTURY: TRENDS AND CHALLENGES

Svishtov, 8th - 9th November 2021

Dedicated to the 85th anniversary since the establishment of D. A. Tsenov Academy of Economics

Conference Proceedings

VOLUME II

The international scientific and practical conference has been organized as implementation of project SF-2-2021 "Sustainable Development and Socio-Economic Cohesion in the 21st Century: Trends and Challenges", financed with funds by Ordinance of the Ministry of Education and Science for encouraging scientific research

Tsenov Academic Publishing House
Svishtov
2021

PROGRAM COMMITTEE
Prof. Mariyana Bozhinova, Ph.D.
Rector of D. A. Tsenov Academy of Economics
Prof. Borislav Borissov, D.Sc.
Prof. Bozhidar Bozhinov, D.Sc.
Prof. Stoyan Prodanov, Ph.D.
Assoc. Prof. Galina Chipriyanova, Ph.D.
Assoc. Prof. Zdravko Lyubenov, Ph.D.
Assoc. Prof. Ivan Marchevski, Ph.D.
Assoc. Prof. Irena Emilova, Ph.D.
Assoc. Prof. Iskra Panteleeva, Ph.D.
Assoc. Prof. Katya Licheva, Ph.D.
Assoc. Prof. Lyudmil Nestorov, Ph.D.
Assoc. Prof. Marina Nikolova, Ph.D.
Assoc. Prof. Plamen Petkov, Ph.D.
Assoc. Prof Silviya Kostova, Ph.D.
Assoc. Prof Hristo Sirashki, Ph.D.

ORGANIZING COMMITTEE
Assoc. Prof. Rumen Erusalimov, Ph.D., Chairman
Prof. Penka Shishmanova, Ph.D.
Prof. Stefan Simeonov, Ph.D.
Assoc. Prof. Krasimira Slaveva, Ph.D.
Assoc. Prof. Marusya Smokova-Stefanova, Ph.D.
Assoc. Prof. Svetoslav Iliychovksi, Ph.D.
Assoc. Prof. Teodora Filipova, Ph.D.
Head Asst. Asen Bozhikov, Ph.D.

EDITORIAL COMMITTEE
Prof. Lyubcho Varamezov, Ph.D., Chairman
Prof. Aneta Deneva, Ph.D.
Prof. Atanas Atanasov, Ph.D.
Prof. Yordan Vasilev, Ph.D.
Prof. Krasimir Shishmanov, Ph.D.
Prof. Margarita Bogdanova, Ph.D.
Prof. Penka Shishmanova, Ph.D.
Prof. Stefan Simeonov, Ph.D.
Assoc. Prof. Aleksandar Ganchev, Ph.D.
Assoc. Prof. Ventsislav Vassilev, Ph.D.
Assoc. Prof. Krasimira Slaveva, Ph.D.
Assoc. Prof. Marusya Smokova-Stefanova, Ph.D.
Assoc. Prof. Rumen Erusalimov, Ph.D.
Assoc. Prof. Svetoslav Iliychovski, Ph.D.
Assoc. Prof. Teodora Filipova, Ph.D.

The published materials have been reviewed. The authors are responsible for the content and layout of their papers, the opinions expressed, the data used and the sources cited.

ISBN 978-954-23-2069-2 (print)
ISBN 978-954-23-2070-8 (online)

СЪДЪРЖАНИЕ

ТОМ II

МЕНИДЖМЪНТ, МАРКЕТИНГ, ПЛАНИРАНЕ, МЕЖДУНАРОДНА ИКОНОМИКА, БИЗНЕС ИНФОРМАТИКА

МЕЖДУНАРОДНАТА ПРОИЗВОДСТВЕНА СПЕЦИАЛИЗАЦИЯ
В СЪВРЕМЕННИЯ ТЕХНОЛОГИЧЕН БИЗНЕС
Проф. д.ик.н. Таня Горчева 7

INTEGRATION PROCESSES IN INTERNATIONAL BUSINESS: DIAGNOSIS
OF PREREQUISITES, PARAMETRIZATION AND SIMULATION
D. Sc. Econ., Professor, Illya Khadzhynov, D. Sc. Econ., Professor, Maryna Savchenko
Docent, PhD in Economics, Mariia Shkurat 16

ТЕРИТОРИАЛНИ ПРОПОРЦИИ, ДИСПРОПОРЦИИ… КОХЕЗИЯ?
(ТЕОРЕТИЧНИ ОСНОВИ)
Проф. д-р Веселин Бояджиев 25

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРИ УПРАВЛЕНИЕТО НА ЧОВЕШКИТЕ
РЕСУРСИ В КОНТЕКСТА НА ПАНДЕМИЯТА ОТ COVID-19
Гл. ас. д-р Весела Петрова, Доц. д-р Боряна Трифонова,
Гл. ас. д-р Бориславa Гълъбова, **Проф. д-р Емил Димов** 34

ГРАДЪТ - ИКОНОМИЧЕСКИ КАТАЛИЗАТОР
ЗА УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ НА РЕГИОНА
Проф. д-р Константин Калинков 43

ПОЛИТИКИ (НЕ)ОСНОВАНИ НА ДОКАЗАТЕЛСТВА
Проф. д-р Маргарита Богданова 51

КОНЦЕПТУАЛИЗИРАНЕ НА СИСТЕМНИ СТРАТЕГИЧЕСКИ ОБРАТИ
Проф. д-р Никола Янков 59

INSTITUTIONAL CHANGES IN THE PUBLIC ADMINISTRATION
OF AGRICULTURE TO INFLUENCE UKRAINIAN AGRO – EXPORTS
Assoc. Prof. Oksana Kiforenko, PhD 66

ОСОБЕННОСТИ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ
КОМПЕТЕНЦИЙ БЕЛОРУССКИХ МЕНЕДЖЕРОВ
Доктор экономических наук, профессор Наталья Маковская 74

ПРОБЛЕМЫ СТИМУЛИРОВАНИЯ РАЗВИТИЯ
ЭКОНОМИКИ РЕСПУБЛИКИ АРМЕНИЯ
Профессор, доктор экономических наук Вардан Бостанджян,
Кандидат экономических наук, д-р Армине Захарян, **Юлиана Акобян** 80

СЪВРЕМЕННИ МАРКЕТИНГОВИ АСПЕКТИ НА ПАЗАРА
НА ТУРИСТИЧЕСКИ ПРОДУКТИ В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Ваня Григорова ……..…….. 91

РОЛЯТА НА ОРГАНИЗАЦИОННАТА КУЛТУРА
ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА ОРГАНИЗАЦИЯТА
Доц. д-р Корнелия Тодорова ……..……..…….…….. 100

УПРАВЛЕНИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ НА ПРЕДПРИЯТИЯТА
КАТО ФАКТОР НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ЕФЕКТИВНОСТТА
НА НОВА ПАРАДИГМА НА ИНДУСТРИАЛНОТО РАЗВИТИЕ
Доц. д-р Александър Александрович Сергеев …..……...…….……. 108

ОРГАНИЗАЦИОННИ ПРОЦЕСИ И УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ
Доц. д-р Анатолий Асенов …...…….…..……. 116

ПРОФЕСИОНАЛНО ПРЕГРЯВАНЕ И МОБИНГ
В ДИГИТАЛНА РАБОТНА СРЕДА
Доц. д-р Венета Христова …….……..……. 124

БИЗНЕС МОДЕЛИ И ТЕНДЕНЦИИ НА ДИГИТАЛНАТА ТРАНСФОРМАЦИЯ
Доц. д-р Веселин Попов, Доц. д-р Петя Емилова ……..……. 132

ПРИЛОЖЕНИЕ НА ИНФЛУЕНСЪР МАРКЕТИНАГА В БИЗНЕСА
Доц. д-р Виржиния Иванова …….……. 139

ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА ПАНДЕМИЯТА ОТ COVID-19 ВЪРХУ
ВЪНШНАТА ТЪРГОВИЯ С УСЛУГИ НА БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Галина Захариева …….……. 147

ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ – КЛЮЧОВ ФАКТОР
ЗА ЕФЕКТИВНО УПРАВЛЕНИЕ НА ПРОМЯНАТА
Доц. д-р Георги Кондев ……..…….……. 155

ВЛИЯНИЕ НА TQM И ВЪНШНИТЕ РИСКОВЕ
ВЪРХУ ПРОЦЕСИТЕ СВЪРЗАНИ С УПРАВЛЕНИЕ
НА ПРОМЯНАТА В ОРГАНИЗАЦИЯТА
Доц. д-р Георги Кондев, Докторант Ирена Михайлова …….……..……. 164

ЕКОИНОВАЦИИ И РЕСУРСНА ЕФЕКТИВНОСТ
Доц. д-р Дафина Донева …..……. 172

ЕТИКА И ЕТИЧНАТА ИНФРАСТРУКТУРА –
МОДЕЛИ В ПУБЛИЧНИЯ СЕКТОР
Доц. д-р Евелина Парашкевова, Докторант Изабела Йонкова …….……. 179

МОДЕЛИРАНЕ НА ЕКСПОРТНАТА ПАЗАРНА ОРИЕНТАЦИЯ
Доц. д-р Здравко Любенов ……..……. 187

ВЛИЯНИЕ НА ПАНДЕМИЯТА ОТ COVID-19
ВЪРХУ ДЪЛГОСРОЧНИТЕ НАГЛАСИ И НАВИЦИТЕ
ПРИ ПОТРЕБЯВАНЕ НА ТУРИСТИЧЕСКИ ПРОДУКТИ
Доц. д-р Иван Марчевски, Ас. д-р Криста Нейкова ……..……. 191

РЕЦЕСИЯТА ПОРОДЕНА ОТ COVID-19 И ВЪЗМОЖНОСТИТЕ
ЗА ПРОМЕНИ В БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА
Доц. д-р Людмил Несторов ……..……. 199

РЕКЛАМНИТЕ АГЕНЦИИ В КОМУНИКАЦИОННИЯ ПРОЦЕС
Доц. д-р Пенка Горанова ……...…….……. 210

ЕФЕКТЪТ НА РОЗЕНТАЛ – КОНТРОЛНИ И УПРАВЛЕНСКИ АСПЕКТИ
Доц. д-р Пепа Стойкова, Доц. д-р Ирена Емилова ……...…….……. 218

ДИГИТАЛНАТА ЕКОСИСТЕМА – ТЕХНОЛОГИИ И БИЗНЕС МОДЕЛИ
Доц. д-р Петя Емилова, Доц. д-р Веселин Попов ……...……...……. 227

РАЗБИРАНЕ ЗА РОЛЯТА НА ОБРАЗОВАНИЕТО
В ПОСТИГАНЕТО НА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ
Доц. д-р Румяна Златева ……..……. 234

НАМАЛЯВАНЕ НА РАСТЕЖА И ДЕСТАБИЛИЗИРАЩИ
ЕФЕКТИ НА ПАНДЕМИЯТА ОТ COVID-19 ВЪРХУ
ГЛОБАЛНАТА ИКОНОМИКА
Доц. д-р Румяна Златева, Доц. д-р Али Балканли ……..……. 241

ТЕОРЕТИЧНИ И ЕМПИРИЧНИ ИЗМЕРЕНИЯ НА КОМУНИКАЦИОННАТА
ПОЛИТИКА НА ТЪРГОВСКАТА СТРУКТУРА
Доц. д-р Христина Михалева, Х. ас. д-р Светла Атанасова ……..……. 250

МЯСТО И СЪДЪРЖАНИЕ НА ПРОЦЕСА ЗА УПРАВЛЕНИЕ
НА ПРОЕКТИ ПО ОТНОШЕНИЕ НА ОСТАНАЛИТЕ ПРОЦЕСИ
Доц. д-р Христо Сирашки ……..…… 259

УПРАВЛЕНИЕ НА ИНОВАЦИИТЕ В ИНДУСТРИАЛНОТО
ПРЕДПРИЯТИЕ В УСЛОВИЯТА НА КРИЗА
Гл. ас. д-р Бориславa Гълъбова ……..……..…… 266

ДИФУЗИЯТА НА ИНОВАЦИИ В БЪЛГАРИЯ
Гл. ас. д-р Даниела Илиева ……..……...…. 276

АЛГОРИТЪМ ЗА ФИНАНСОВО УПРАВЛЕНИЕ
В ОБРАЗОВАТЕЛНА ИНСТИТУЦИЯ
Гл. ас. д-р Деница Загорчева ……....…. 284

УПРАВЛЕНИЕ НА КАРИЕРАТА –
ПРОБЛЕМИ И РЕШЕНИЯ
Гл. ас. д-р Десислава Алексиева ……....…. 292

УПРАВЛЕНИЕ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО В ОРГАНИЗАЦИЯТА
Гл. ас. д-р Елена Йорданова ……..…..… 298

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ПЛАНИРАНЕТО
НА УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ НА БИЗНЕСА
Гл. ас. д-р Елица Лазарова …….……..... 303

ГЛОБАЛНАТА ТЪРГОВИЯ С ВИСОКОТЕХНОЛОГИЧНИ
ПРОДУКТИ КАТО ДВИГАТЕЛ НА РАСТЕЖА
Гл. ас. д-р Ивайло Петров …….…..…. 312

ВЛИЯНИЕ НА ДИГИТАЛИЗАЦИЯТА НА ОБРАЗОВАНИЕТО
ВЪРХУ ЦИФРОВИТЕ КОМПЕТЕНТНОСТИ НА ПРЕПОДАВАТЕЛИТЕ
Гл. ас. д-р Кремена Маринова-Костова …….……..… 320

СТРАТЕГИЧЕСКА КОРПОРАТИВНА ОТГОВОРНОСТ –
ОСОБЕНОСТИ И ЗНАЧЕНИЕ ЗА ОРГАНИЗАЦИЯТА
Гл. ас. д-р Милен Динков …… 328

МЕДИКО-ГЕОГРАФСКАТА КОХЕЗИЯ В БЪЛГАРИЯ
Гл. ас. д-р Нели Веселинова …… 335

СЪСТОЯНИЕ НА БЪЛГАРСКИЯ ИЗНОС В КОНТЕКСТА
НА ПАНДЕМИЯТА ОТ КОВИД-19
Гл. ас. д-р Недялко Несторов ……..…..…… 343

КОРПОРАТИВНАТА СОЦИАЛНА ОТГОВОРНОСТ
КАТО КОМПОНЕНТ НА УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ –
ВЗАИМОВРЪЗКИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА
Гл. ас. д-р Станислава Стоянова …….……. 349

ИНТЕГРИРАНИТЕ ТЕРИТОРИАЛНИ ИНВЕСТИЦИИ КАТО ИНСТРУМЕНТ
ЗА ПОСТИГАНЕ НА КОНВЕРГЕНЦИЯ МЕЖДУ РЕГИОНИТЕ
Ас. д-р Мариела Стоянова …….……. 357

УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ ПРИ КРИЗА - СЪВРЕМЕННИ
ИЗМЕРЕНИЯ И ВЪЗМОЖНИ БИЗНЕС РЕШЕНИЯ
Ас. д-р Надежда Стефанова ……..…. 363

РОЛЯ И ЗНАЧЕНИЕ НА РЕКЛАМНИЯ ПРОЦЕС В АГРОБИЗНЕСА
Ас. д-р Пламен Петров ……..……. 371

INTERNATIONAL ENTREPRENEURSHIP IN THE NEXT NORMAL:
CHALLENGES AND OPPORTUNITIES
Sen. lect. Margarita Mihaylova, PhD …….…….. 378

СИСТЕМИ ЗА ЕФЕКТИВНОСТ НА МАРКЕТИНГОВАТА
ДЕЙНОСТ В ДИГИТАЛНА СРЕДА
Д-р Ралица Янева …….…. 385

ПРЕСТРУКТУРИРАНЕ НА МЪРЧАНДАЙЗИНГОВОТО ПРОДУКТОВО НИВО ПОСРЕДСТВОМ МАТРИЦАТА ARTHUR D. LITTLE – A. D. L.
Х. ас. д-р Светла Атанасова ……..... 393

THE IMPACT OF ELECTRONIC HUMAN RESOURCES MANAGEMENT PRACTICES ON ACHIEVING COMPETITIVE ENTREPRENEURSHIP FOR BUSINESS ORGANIZATIONS
Mohamed Mostafa Ali AlBaz, PhD, Lecturer,
Adham Said Ali Ibrahim, MSC, PhD Student ……..……..… 401

УПРАВЛЕНИЕ НА ПРОЕКТНИ ЕКИПИ В МУЛТИПРОЕКТНА СРЕДА
Докторант Боян Врančев ……..…….. 409

ИНОВАЦИИ ПРИ ПРИЛАГАНЕ НА „ЗЕЛЕНИ“ ПОЛИТИКИ В ХОТЕЛИЕРСТВОТО
Докторант Владо Божилов ……...……..……. 416

КОНФЛИКТИТЕ В ОРГАНИЗАЦИЯТА И УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ
Докторант Мария Велкова ……..… 425

ОТРАСЛИ НА ИКОНОМИКАТА

КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКИЯТ ТУРИЗЪМ И БЪЛГАРСКАТА ПРОЕКЦИЯ
Проф. д-р Марияна Божинова ……..… 435

ИНДУСТРИАЛНА ПОЛИТИКА В ДЪРЖАВИ С РАЗВИВАЩИ СЕ ПАЗАРИ В КОНТЕКСТА НА ИНДУСТРИЯ 4.0
Проф. д.ик.н. Евгений Савелев, Проф. д.ик.н. Виталина Куриляк …….…….. 443

ОСОБЕНОСТИ НА ФОРМИРАНЕ НА МЕХАНИЗМА НА УПРАВЛЕНИЕ НА СОЦИАЛНО ОТГОВОРНИТЕ КОМПАНИИ ВЪВ ВЕРИГАТА НА ДОСТАВКИТЕ
Проф. д-р Анета Денева, Докторант Рустам Асланзаде ……..... 451

БЪЛГАРИЯ И РУМЪНИЯ КАТО АТРАКТИВНИ НИЪРШОРИНГ ДЕСТИНАЦИИ
Проф. д-р Любчо Варамезов, Кармен Врančев ……... 457

ДИГИТАЛНАТА ИНФРАСТРУКТУРА – ИНСТРУМЕНТ НА УПРАВЛЕНСКОТО КОНСУЛТИРАНЕ ЗА РАЗВИТИЕ НА СМАРТ ТУРИЗМА
Доц. д-р Николай Цонев, Докторант Данаил Алеков ……..…….. 464

ВЛИЯНИЕ НА КРИЗИСНИТЕ СЪБИТИЯ ВЪРХУ ТЪРГОВИЯТА НА ДРЕБНО
Доц. д-р Венцислав Перков ……. 472

ЗНАЧИМОСТ НА АГРАРНИЯ СЕКТОР ЗА НАЦИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА
Доц. д-р Виолета Блажева …….…….. 480

НОВИ ИЗМЕРЕНИЯ НА ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИЯ БИЗНЕС
В ДИГИТАЛНА СРЕДА
Доц. д-р Искра Пантелеева ……..….. 488

ТУРИЗЪМ В УСЛОВИЯТА НА COVID-19
Доц. д-р Любка Илиева ……..….. 497

ФОРМИРАНЕ НА СЕНЗОРНИ ИЗЖИВЯВАНИЯ В ТУРИСТИЧЕСКИТЕ
ПАКЕТИ КАТО ФАКТОР ЗА ЗАВРЪЩАНЕ НА ТУРИСТИТЕ
В ДЕСТИНАЦИЯТА
Доц. д-р Мариана Янева, Д-р Ралица Георгиева ……..… 505

БИЗНЕС ИДЕНТИФИКАЦИЯ НА ПРОДУКТИТЕ ПО ЗДРАВЕН ТУРИЗЪМ
И ВЪЗМОЖНОСТИТЕ ЗА РАЗВИТИЕТО ИМ В ТУРИСТИЧЕСКИТЕ
РАЙОНИ В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Мариана Янева, Д-р Стилияна Басмаджиева ……. 513

СЪСТОЯНИЕ И РАЗВИТИЕ НА БЪЛГАРСКИЯ АГРАРЕН СЕКТОР
В УСЛОВИЯ НА ТРАНСФОРМИРАЩА СЕ
КЪМ УСТОЙЧИВОСТ ИКОНОМИКА
Доц. д-р Марина Николова ……..…… 523

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА УСТОЙЧИВ КООПЕРАТИВЕН
МОДЕЛ В БЪЛГАРСКОТО СЕЛСКО СТОПАНСТВО
Доц. д-р Маруся Линкова ……..….. 532

ИЗИСКВАНИЯ ОСИГУРЯВАЩИ ЗДРАВОСЛОВНИ
И БЕЗОПАСНИ УСЛОВИЯ НА ТРУД В ЦЕХОВЕТЕ
ЗА КОНФЕКЦИОНИРАНЕ НА ОБУВНИ ИЗДЕЛИЯ
Доц. д-р Николай Карев ……..……. 539

ТЪРГОВИЯТА НА БЪЛГАРИЯ С ТРЕТИ СТРАНИ –
АНАЛИЗИ И ТЕНДЕНЦИИ
Доц. д-р Петранка Мидова ……..…… 547

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ОЦЕНКА НА ПАКЕТИ ОТ АКЦИИ
Доц. д-р Светослав Илийчовски ……..... 555

ВЪЗНИКВАНЕ И РАЗВИТИЕ НА ТЕКСТИЛНАТА ИНДУСТРИЯ
В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Сергей Найденов, Докторант Калин Петров Киряков …….. 564

ОМНИКАНАЛНАТА ИНТЕНЗИВНОСТ НА АСОРТИМЕНТНО ПРЕДЛАГАНЕ
КАТО ДЕТЕРМИНАНТА НА ПОТРЕБИТЕЛСКАТА УДОВЛЕТВОРЕНОСТ
Доц. д-р Симеонка Петрова …. ……...571

КООПЕРИРАНЕ И СПЕЦИАЛИЗАЦИЯ ЗА УСТОЙЧИВ
РАСТЕЖ И ТЕХНОЛОГИЧНО РАЗВИТИЕ
Доц. д-р Славена Стоянова ……..…… 579

РЕГИОНАЛНАТА ПОЛИТИКА И ПРОГРАМИТЕ ЗА РАЗВИТИЕ
ТЕРИТОРИЯТА И ТУРИЗМА В СЪВРЕМЕННИТЕ УСЛОВИЯ
Доц. д-р Тихомир Личев ……. 587

СОЦИАЛНАТА КОХЕЗИЯ – ХАРАКТЕРИСТИКИ
И ТЕОРЕТИЧНА РАМКА
Гл. ас. д-р Ваня Ганева ……..….. 595

КОРПОРАТИВНА СОЦИАЛНА БЕЗОТГОВОРНОСТ
Гл. ас. д-р Емил Николов …… 603

ЗАЕТИТЕ ЛИЦА В ТЪРГОВСКИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ –
СЪСТОЯНИЕ И ТЕНДЕНЦИИ
Гл. ас. д-р Зоя Иванова …… 611

ИНТЕЛИГЕНТНИ РЕШЕНИЯ ЗА ТЪРГОВИЯ НА ДРЕБНО –
ОБЛАЧНА БАЗИРАНА ТОЧКА НА ПРОДАЖБА
Гл. ас. д-р Иван Маринов …… 619

КРЪГОВАТА ИКОНОМИКА - МОДЕЛ ЗА ПОВИШАВАНЕ
УСТОЙЧИВОСТТА НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО
Гл. ас. д-р Илияна Кръстева ……... 625

ДИНАМИКА В ЗАЕТОСТТА НА ЛЕГЛОВАТА БАЗА ПО БЪЛГАРСКОТО
ЧЕРНОМОРИЕ ЗА ПЕРИОДА 2019-2021г.
Гл. ас. д-р Любомира Тодорова……632

ПРИЛОЖЕНИЕ НА СКЛАДОВИТЕ СИСТЕМИ В УПРАВЛЕНИЕТО НА
ТЪРГОВСКИТЕ ПРОЦЕСИ ПРИ ОМНИКАНАЛНИ ТЪРГОВЦИ
Гл. ас. д-р Марияна Кътева…….. 638

ХОТЕЛИЕРСТВОТО В БЪЛГАРИЯ В УСЛОВИЯТА НА COVID-19
Гл. ас. д-р Павлин Павлов ……..……645

ПЛАНЪТ ЗА ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ И УСТОЙЧИВОСТ
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ – СМЯНА НА ПРИОРИТЕТИТЕ
В ТРАНСПОРТНИЯ СЕКТОР
Гл. ас. д-р Петя Коралова-Ножарова, Гл. ас. д-р Щерьо Ножаров…….……651

МРЕЖОВИ ВЕРИГИ НА ДОСТАВКА В АГРОБИЗНЕСА
Гл. ас. д-р Радка Ненова ……..…….…….659

ДИНАМИКА И РАЗВИТИЕ НА ПРОИЗВОДИТЕНОСТТА
НА ТРУДА В СЕКТОР УСЛУГИ
Гл. ас. д-р Силвия Господинова …….……...667

СЪЩНОСТНИ АСПЕКТИ НА ДИГИТАЛИЗАЦИЯТА
Гл. ас. д-р Цветелина Кабакчиева ……..……675

ФОТОВОЛТАИЧНИТЕ СИСТЕМИ В КОНТЕКСТА
НА ЗЕЛЕНАТА СДЕЛКА
Гл. ас. д-р Явор Станев ……681

ТЕРИТОРИАЛНА КОНЦЕНТРАЦИЯ НА СЕКТОР НЕДВИЖИМА
СОБСТВЕНОСТ И ФАКТОРИТЕ, КОИТО МУ ВЛИЯЯТ
Гл. ас. д-р Яна Стоенчева ……..….. 686

ФАКТОРИ, ВЛИЯЕЩИ ВЪРХУ ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИТЕ
НАМЕРЕНИЯ НА МЛАДИТЕ
Ас. д-р Ивайло Костов ……..695

НАЧИНИ ЗА ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ НА ДРЕБНИЯ ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИ
БИЗНЕС В СФЕРАТА НА ТУРИЗМА СЛЕД COVID-19
Ст. преп. Елка Узунова ……702

ПРОИЗВОДСТВО НА ВОДОРОД ЧРЕЗ ЯДРЕНИ ЦЕНТРАЛИ –
ПЕРСПЕКТИВИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА
Д-р Борислав Боев ……...……..708

ПРИЛОЖЕНИЕ НА ТРЪЖНИТЕ ПРОЦЕДУРИ В УПРАВЛЕНИЕТО
НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ ЗЕМИ – АКЦЕНТИ И ПРОБЛЕМИ
Доктор Валери Велковски ……..…….716

ПРОГРАМАТА ЗА ПРОФИЛАКТИКАИ РЕХАБИЛИТАЦИЯ
НА НОИ КАТО ЧАСТ ОТ ДЪРЖАВНАТА ПОЛИТИКА
ЗА ЗДРАВЕН ТУРИЗЪМ
Доктор Кристина Георгиева ……..725

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ
НА ИНДУСТРИАЛНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ ПО КОХЕЗИОННАТА
ПОЛИТИКА ПРЕЗ XXI-ВЕК
Докторант Айтен Сабри …….. 733

ЗЕЛЕНАТА ИКОНОМИКА И ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВОТО
Докторант Александър Личев ……740

ПРИКЛЮЧЕНСКИЯТ ТУРИЗЪМ КАТО НЕРАЗДЕЛНА
ЧАСТ ОТ СВЕТОВНИЯ ТУРИЗЪМ
Докторант Виктория Янакиева ……..748

НЕГАТИВНИ ПРОЯВЛЕНИЯ ОТ ПРИЛОЖЕНИЕТО
НА МЕДИЦИНСКИЯ ТУРИЗЪМ
Докторант Десислава Александрова ……..754

СТРАТЕГИЧЕСКИ ПОДХОД ЗА ПРИЛАГАНЕ НА ИЗИСКВАНИЯТА
ЗА СЕРИАЛИЗАЦИЯ НА ЛЕКАРСТВЕНИ ПРОДУКТИ ОТ СТРАНА НА ООП
Докторант Димитър Райчев ……761

КООПЕРИРАНЕ И СПЕЦИАЛИЗАЦИЯ ЗА УСТОЙЧИВ РАСТЕЖ И ТЕХНОЛОГИЧНО РАЗВИТИЕ

Доц. д-р Славена Стоянова[1]

Резюме: *Кооперативният бизнес модел има дългогодишна история. Наблюдава се разграничаване на извършваните дейности от кооперациите, базирано на възможността за специализация. В отделни направления на икономиката се проявяват отрасли, които акцентирайки на специализацията, неминуемо ще доведат до появата на последващо кооперирane и устойчиво развитие.*

Ключови думи: *кооперирane, специализация, устойчивост, развитие*
JEL: L23, L24, Q13

COOPERATION AND SPECIALIZATION FOR SUSTAINABLE GROWTH AND TECHNOLOGICAL DEVELOPMENT

Assoc. Prof. Slavena Stoyanova, PhD

Abstract: *The cooperative business model has a long history. There is a distinction between the activities performed and the cooperatives, based on the possibility for specialization. Industries are emerging in certain areas of the economy, which, focusing on specialization, will inevitably lead to the emergence of subsequent cooperation and sustainable development.*

Key words*: cooperation, specialization, sustainability, development*
JEL: L23, L24, Q13

1. Въведение

Концепциите за устойчивост, устойчив растеж и устойчиво развитие присъстват в множество публикации на учени от страната и чужбина, както и в различни документи, част от които със стратегически характер - Национална програма за развитие България 2030, Програма за устойчиво развитие за периода до 2030 г. на Организацията на обединените нации „Да преобразим света“ и други. Посочените концепции са приложими в различни сфери и дейности, съобразно контекстуалната им употреба. Проследявайки възникването и развитието на думата устойчивост, М. Велковска представя различните подходи за дефиниране на термина, както и основните документи, където се срещат. Споделяме изведената констатация, че в термина „устойчивост“ по уникален начин се съвместяват две на пръв поглед коренно противоречиви стремления – към запазване на статуквото и същевременно към

[1] slavena.stoyanova@shu.bg, ШУ „Епископ Константин Преславски “

търсене на промяна (Велковска, 2014). В настоящата публикация приемаме и ползваме определението, представено от Световната комисия за околна среда и развитие към ООН в доклад „Нашето общо бъдеще“, според който устойчивото развитие има за цел да отговори на потребностите на настоящото поколение, без да излага на риск способността на бъдещите поколения да посрещат собствените си нужди.

Концепциите за устойчив растеж и устойчиво развитие се срещат и като елемент на стратегиите за развитие на различни организационни структури, включително и на кооперациите – предприятия, създадени на база определени принципи и ценности, отличаващи се с демократична си структура и осигуряващи заетост. Именно принципите и ценностите, прилагани от кооперациите, дават основание да се посочи, че кооперациите са пример за стабилност и устойчиво развитие независимо от социално-икономическите, обществено-политическите и етнически условия. Дейността им е разнообразна. Констатира се разграничаване на извършваните дейности от кооперациите, базирано на възможността за специализация. В отделни направления на икономиката се проявяват отрасли, които акцентирайки на специализацията, неминуемо ще доведат до появата на последващо кооперииране и устойчиво развитие.

2. Кооперативният бизнес модел - пример за устойчиво развитие

Кооперацията възниква върху социално-икономическа и идейна основа. Тя е резултат от исторически процес. Идеите, които носи кооперацията, съдържат отпечатъка, духа на конкретните исторически условия на дадена страна, на нейните бит и култура. Като социална организация кооперацията обединява определена част от обществото на база на нужда, цели, мисия, законова регламентация и липса на ограничения, освен законови, за членство (Тенева, 1994). Като предприятие дейността на кооперацията е ориентирана към потребностите, интересите и стремежите на член-кооператорите. Стопанската дейност на кооперациите, изразяваща се в съвместно строителство на жилища, производство на предмети за потребление, закупуване на земя с цел осигуряване на работа на безработните членове и други, е насочена към създаването на блага (материални и духовни), чрез които се задоволяват определени човешки потребности. Стопанската дейност, осъществявана от кооперацията, е и основа за разширяване на социалната база на кооперацията – нейната членска маса.

Кооперациите са преди всичко обединения на физически или юридически лица, които се подчиняват на принципи на работа, различни от тези, на които се подчиняват другите икономически субекти. Като пазарен субект, действащ в условия на засилена пазарна конкуренция, кооперациите следва да организират своята дейност така, че тя да отговаря на променящата се динамична среда. Технологичният напредък, финансовите, социални и здравни кризи и промените в политическия и икономически живот

изискват кооперативното движение да реагира гъвкаво, както в своята бизнес стратегия, така и в подкрепа на институционалната и регулаторна рамка.

Кооперативният бизнес модел има дългогодишна история, датираща от 1844г. – годината на регистрация на Рочдалската кооперация в Англия. Днес кооперацията е важен фактор за икономическото развитие и просперитет на много икономики. Чрез кооперииране могат да бъдат решени стопански и социални проблеми. Кооперациите са израз на стремежа на човека към сътрудничество, взаимопомощ и равноправие в различни сфери на обществения живот. Като форма на организация кооперацията успява да просъществува и показва устойчивост. Идеите и практиките на кооперативното движение се използват за смекчаване на социалните противоречия и като ефективно средство за мобилизация на силите, способно да оживи икономиката. Следва да бъде отчетен и специфичния характер на кооперативната форма на бизнес и заложеното в нея правило, че водещото не е печалбата. Кооперациите поставят в центъра човека, а не капитала. Те не издигат в култ, нито пък ускоряват натрупването на капитал, те разпределят благата по по-справедлив начин. Именно това прави кооперативния бизнес модел по-атрактивен, предлагащ все по-широк спектър от услуги за обществото, задоволяващи неговите потребности и отговорящ адекватно на настоящите и бъдещи глобализационни тенденции. Развитието на коя да е икономически обособена стопанска единица не може да бъде устойчиво, ако се ръководи от концентрация на финансов капитал.

Устойчивото развитие се базира на цялостен подход, обединяващ икономически, социални и екологични съображения, които се подсилват взаимно. В приетата през 2015 г. Програма на ООН до 2030 г. за устойчиво развитие се представят седемнадесет цели за устойчиво развитие – изкореняване на бедността, край на глада, добро здраве, качествено образование, равенство между половете, чиста вода и санитарно-хигиенни условия, възобновяема енергия, сигурна работа и икономически растеж, иновации и инфраструктура, намаляване на неравенствата, устойчиви градове и общности, отговорно потребление, борба с климатичните промени, живот под водата, живот на земята, мир и справедливост, партньорства за целите. Кооперациите извършват дейности в синхрон с описаните цели, с които имат една ценностна основа. Ако се проследят индикаторите за изпълнение на различните цели, ще се отчете че всеки един от тях може да бъде полезен за кооперациите, в зависимост от тяхната дейност. Кооперациите могат да дадат и дават своя принос по всяка една от поставените цели – здравословен начин на живот, равенство, елиминиране на бедността, качествено образование, сигурна работа и икономически растеж (Нокович, 2018). Представените констатации фигурират и в изследване, свързано с темата за устойчивост на управленските структури в българското земеделие, в което Х. Башев посочва, че за кооперациите най-високи са значенията на показателите за управленческа и

социално-икономическа устойчивост, и по-конкретно: адаптивност към пазара, производителност на труда, доход на член от фермерско домакинство, принос за съхранение на селските общности и на традициите. Множество от екологически индикатори за устойчивост на кооперативните стопанства, посочва авторът, са също с добри равнища (Башев, 2017). Безспорно пандемията Ковид-19 оказва влияние и е предизвикателство, свързано с продължаване на изпълнение на поставените цели за устойчивост. Разработват се обществени пакети за възобновяване и стимулиране на икономиките, които изискват критично важни решения за това къде да се насочат значителните финансови потоци, по кои канали и с какви средства да се постигнат най-добри резултати. Пандемията постави на изпитание текущите икономически модели за развитие на европейските държави (Димитрова, 2020). Лошо разработени планове за възстановяване водят до риск от засилване на социалните неравенства и други негативни въздействия, в това число върху здраве, образование, сигурна работа, икономически растеж, екология. Ключът за преодоляването и справянето с глобалните проблеми, според нас, са общите действия, общият отговор, сътрудничеството и кооперирането. Споделяме становището, представено от Европейския икономически и социален комитет, в което се отбелязва, че кооперациите са един от стълбовете на икономическото и социалното развитие и които с ценностите и системата си на управление насърчават по- пълното приобщаване на населението към въпросното развитие, укрепвайки стабилността, доверието и социалното сближаване (Становище на Европейски икономически и социален съвет, 2017).

3. Специализация и коопериране за технологичното развитие

Кооперирането по своята икономическа същност е породено и се явява „производна“ на специализацията на производството. Специализацията на (в) производството се явява една от формите на организация на производствения процес. Чрез специализация се постига съсредоточаване на дейността на организацията или организациите от даден отрасъл за производство на ограничена номенклатура от даден вид изделие или технологично еднородна продукция. Специализацията в дадена дейност логично води до създаване на специализирани предприятия и отрасли като висше проявление на закона за разделение на труда. Специализираните предприятия се занимават с изготвяне на отделни предмети, възли, детайли, производство на части, стадии, фази от общия технологичен процес за изготвяне на определен продукт. Създаването на самия готов продукт, годен за самостоятелна употреба, се нуждае от специфично взаимодействие, обединяване на общи усилия, позволяващо да се „събере“ този готов продукт с особена взискателност. По този начин кооперирането се развива според степента на развитие на специализацията и зад нейните предели то остава нерационално.

Кооперирането се осъществява в различни форми, в съответствие с формите на специализация. Специализацията, приложена като класификационен признак към кооперациите, според нас, е основа за систематизация на кооперациите (Таблица 1):

Таблица 1. Класификация на кооперациите според специализацията им

Вид кооперира не	**Основни характеристики**	**Предимства / Недостатъци**
Предметно кооперира не (отраслово кооперира не)	Предприятията съсредоточават своята дейност към производство на отделни предмети, годни за самостоятелна употреба – хляб, вино, масло, консерви, захар и други.	На база на този вид кооперира не се оформя и отрасловата принадлежност на предприятието. Строгата специализация в дадена сфера води до усъвършенстване на производствения процес, но не дава възможност за разширяване сферите на дейност.
Подетайлно кооперира не (производствено кооперира не)	Предприятията съсредоточават своята дейност към производство на определени детайли или възли на готовия продукт, годни за самостоятелна употреба или потребление.	Тази форма на кооперира не е характерна за отрасли на промишлеността, произвеждащи конструктивно сложна (съставна) продукция –машиностроене, приборостроене, автомобилна промишленост и други.
Технологично кооперира не	Дейността се съсредоточава към производство в една или няколко фази на производствения процес.	Предоставя се възможност за рационално разсредоточаване на отраслите на даден вид промишленост, приближавайки едни към източника на производство, а други – към потребителя. Този вид кооперира не се развива добре в отрасли като рудодобив (добив и преработка на руди); хранително - вкусова промишленост (добив и преработка на захар), добив, преработка и бутилира не на вино, зърно-производство – дейности по събира не, съхранение, обработка на зърното и последващата го преработка (брашно, хляб, макаронени и други хлебни изделия).

Процесът на кооперира не, както и процесът на специализация, се характеризира с определено равнище. То се определя на база показатели, поважни от които са:

- относително тегло на кооперирано направената към общата себестойност или стойност на произведената от предприятието продукция – отношение между кооперирано направената (в лева) към себестойност или обща стойност на произведената от предприятието продукция (в лева);
- количество на кооперираните помежду си предприятия;

- обем на произведената продукция от кооперирани (специализирани) предприятия към общия обем на произведената продукция в отрасъла;
- относително тегло на кооперираните (специализирани) предприятия в общия обем (численост) на предприятията в отрасъла;
- количество и дял на технологично еднородна група продукция в общия обем произвеждана продукция;
- относително тегло на специализираното оборудване към общия обем (парк) машини.

Икономическата ефективност на формите на кооперииране се определя от икономическата ефективност на специализацията. Много по-евтино е да се получи кооперативно произведена, комплектувана от самостоятелно специализирани предприятия продукция, отколкото да се произвежда всяка част в неголеми количества. Тук безусловно се проявяват ефектът на крупномащабното специализирано производство и ефектът на концентрация и специализация на производството.

Производственото кооперииране обикновено се проявява в отрасли, произвеждащи конструктивно сложна продукция – машиностроене, приборостроене, автомобилна промишленост и други. В хранителната промишленост, например, първоначално се е появила особена, относително ефективна форма на кооперииране, основана на съвместно използване на близко разположените хранителни предприятия, обект на спомагателно производство и обслужващи стопанства с максимално пълна целогодишна натовареност. Ефектът и икономическата целесъобразност на тази специфична форма на кооперииране се допълват от възможността за смекчаване на сезонния характер на дейностите на много отрасли и усилване на взаимосвързаността на обективно-родственото разпределение на предприятията в зоната на преработка на суровините или районите на потребление.

Изложените факти, без да се претендира за изчерпателност, потвърждават съществуването на пряка връзка и зависимост между специализация и кооперииране. Присъединяваме се към констатациите на О. Пенков, който изследвайки значението на международното производствено кооперииране за придобиване на ключови предимства в процеса на фирмената интернационализация посочва, че еволюирайки в своето развитие и използвайки своята креативност при осъществяване на целите си, свързани с устойчивата си интернационализация, фирмите откриват и прилагат различни форми на сътрудничество, които допринасят за оптимизиране на разходите им за производство и спомагат за по-конкурентното им позициониране на международната икономическа сцена (Пенков, 2016). Осъществяването на кооперииране във всички негови форми е една от възможностите за повишаване на конкурентоспособността на предприятията както в страната, така и извън нея. Според нас засилването на глобализацията неминуемо води до сътрудничество в сферата на ресурсното осигуряване и кооперииране.

4. Заключение

Основното значение на кооперативизма се свързва с доброволно сдружение на хора, организация на труда и функцията на капитала да служи за постигане на поставените цели. Като пазарен субект, действащ в условия на засилена пазарна конкуренция, кооперациите организират своята дейност така, че тя да отговаря на променящата се динамична среда. Новите възможности и предизвикателства, свързани с разширяването на извършваните дейности, както и утвърждаването на кооперациите като желан и търсен национален, регионален и международен партньор поставят въпроса за търсене на възможности за съюзяване и сътрудничество на тези стопански субекти с други с цел постигане на устойчивост. Създаването на различни споделени платформи и използването на информационните технологии, заедно с обучение и привличане на мениджъри, за които целите за устойчиво развитие са приоритет, би спомогнало в процесите свързани с кооперирane и сътрудничество. Концепциите за „платформен кооператизъм“ биха могли да доведат до новаторски начини на работа, както и да спомогнат за справяне с редица предизвикателства, свързани с работата и заетостта в променящия се свят на труда. Специализацията в продукти и отрасли, характеризиращи се с по-висока технологична и научноизследователска интензивност, позволява на предприятията от една страна заемането на по-добри и по-престижни позиции, а от друга – възможност за кооперирane и устойчивост в динамична среда.

Настоящата публикация е частично финансирана по проект № РД-08-108/02.02.2021 „Интелигентно управление: устойчиво социално- икономическо развитие“ от Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“.

Използвани източници

Башев, Х. (2017). Устойчивост на управленските структури в българското земеделие – равнище, фактори, перспективи. *Икономика 21 (1), 69-95*

Велковска, М. (2014). Устойчивост – понятие и употреба. *Социална работа (1), година II.* Последно посещение 08.20.2021, URL:https://www.swjournal-bg.com/article.php?id=25

Димитрова, В. (2021). Влиянието на Ковид-19 върху устойчивия модел за развитие на страните от европейския съюз. *Външна търговия и пандемия, Сборник с доклади*. Последно посещение 08.25.2021, URL:https://vuzf.bg/uploads/files/6382/Сборник Външна търговия 3.pdf

Нокович, С. (2018). Устойчиво развитие на кооперациите в контекста на Стратегия 2030. Последно посещение 08.20.2021, URL: https://www.cks.bg/en/news/648-Ustoichivoto-razvitiie-na-

koopieratsiitie-i-Stratieghiia-2030-otnovo-biakha-aktsient-v-rabotata-na-Upravitielniia-sviet-na-TsKS.html
Пенков, О. (2016). Ключови предимства във фирмената интернационализация посредством международното производствено кооперирane. *Almanac of PhD Students, D. A. Tsenov Academy of Economics, Svishtov, Bulgaria, vol. 12(12 Year 2), pp 301-318.*Последно посещение 08.24.2021, URL:https://econpapers.repec.org/article/datalmphd/default1.htm
Тренева, М. (1994). История и теория на кооперацията, Университетско издателство Стопанство, с. 7
Становище на Европейския икономически и социален комитет относно „Външното измерение на социалната икономика“, официален вестник на Европейския съюз (2017). Последно посещение 08.23.2021, URL:https://eur-lex.europa.eu/legal-ontent/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017IE0181&from=ES